

HARRASTAJATEATTERIN

ABC

Harrastaja
TEATTERI
liitto

Aluksi

Tervetuloa teatterin pariin! Tämä opas on tarkoitettu teille, jotka suunnittelette teatterin perustamista, tai kaipaatte vinkkejä teatterin pyörittämiseen. Oppaan neuvojen ja vinkkien lähtökohtana ovat vapaaehtoisvoimin pyöritettävät voittoja tavoittelemattomat yhdistykset, mutta vinkeistä on hyötyä myös monen muotoiseen muuhun teatteritoimintaan.

Tässä oppaassa käydään läpi teatterin perustamisen kiemuroita, verotuksellisia kysymyksiä, tekijänoikeuspolkua, vakuutus- ja talousvinkkejä sekä saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta ja kestävästä kehitystä osana teatterin toimintaa.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Teatterin perustaminen	s. 4
2. Talous	s. 6
3. Apurahat ja hankesuunnittelu	s. 10
4. Työnantajana toimiminen ja vapaaehtoistoiminta	s. 12
5. Tekijänoikeudet	s. 16
6. Saavutettavuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys	s. 21
7. Verohallinto caset	s. 22
8. Vinkkilinkit	s. 25

Johdanto

Taide, ja erityisesti teatteri, ovat voimakas väline yhteiskunnallisten muutosten aikaansaamiseksi. Elämme aikaa, jossa tarvitaan enemmän kuin koskaan aiemmin yhteyttä, empatiaa ja ymmärrystä toisia kohtaan. Teatteri tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden käydä vuoropuhelua ja rakentaa yhteisiä tulevaisuuden visioita. Kohtaamme nyky-yhteiskunnassamme myös polarisaatiota ja tiedonvälityksen haasteita. Teatteri tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden ymmärtää toisiamme paremmin ja käydä rakentavaa vuoropuhelua.

Teatteriharrastus tuottaa kulttuuriharrastamisen vaikuttavuuskyselyn (Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2024) mukaan erityisesti sosiaalisia, psykologisia, fyysisiä, oppimiseen ja yhteisöön liittyviä vaikutuksia.

Selvityksestä vahvimmin esiin nousevat kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset ovat tiivistettynä:

1. **Sosiaaliset vaikutukset:** Kulttuuriharrastus vähentää yksinäisyyttä ja tukee kykyä rakentaa positiivisia sosiaalisia suhteita. Harrastus lisää osallisuuden tunnetta ja rohkaisee osallistumaan yhteisölliseen toimintaan ja vaikuttamaan siinä. Vain harva kulttuurin harrastaja kokee kiusaamista tai syrjintää harrastuksessaan.
2. **Oppimiseen liittyvät vaikutukset:** Oppimismyönteisyys lisääntyy kulttuuriharrastuksen myötä. Kulttuurin harrastajat kokevat omien taitojensa kehittyneen ja he pystyvät hyödyntämään harrastuksessa oppimiaan taitoja myös muilla elämän osa-alueilla. Yhteisöllinen oppiminen vahvistaa harrastajien oppimismotivaatiota.
3. **Psykologiset vaikutukset:** Kulttuuriharrastus lisää vastaajien itsetuntemusta ja kehittää pitkäjänteisyyttä ja resilienssiä. Kulttuurin harrastamisella on vaikutusta minäpystyvyyden ja oman identiteetin vahvistumiseen. Harrastus vahvistaa mielikuvituksen käyttöä ja jonkin verran myös tunteita.
4. **Fyysiset vaikutukset:** Kulttuuriharrastuksen myötä harrastajien kehon ja mielen yhteys vahvistuu ja fyysinen hyvinvointi kohenee. Suuri osa harrastajista käyttää kehoaan kokonaisvaltaisesti, tosin jotkin harrastukset kuormittavat kehoa yksipuolisesti.
5. **Yhteisöön liittyvät vaikutukset:** Kulttuuriharrastaminen vahvistaa muille hyvän tekemisen ja ilon tuottamisen kokemusta. Harrastus myös lisää yhteisöön kuulumisen tunnetta ja osallisuutta. Kulttuurin harrastamisen myötä harrastajat kykenevät paikantamaan itsensä vahvemmin kulttuuriperinnön kantajina.

Lähde: Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2024

1. TEATTERIN PERUSTAMINEN

Patentti ja rekisterihallituksen (PRH) verkkosivuille on koottu yhteen kattavasti tietoa yhdistyksen perustamisesta. Yhdistyksen voi perustaa aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten. Aatteellisia yhdistyksiä ovat esimerkiksi kulttuuri-, sosiaali- ja hyväntekeväisyisyhdistykset, ajanviete-, urheilutoiminta- ja harrastusyhdistykset, ammatilliset etujärjestöt ja poliittiset puolueet. Teatteri kuuluu pääsääntöisesti kulttuuriyhdistyksiin.

Muita mahdollisuuksia teatterin oikeustoimikelpoiseen pyörittämiseen ovat myös esimerkiksi yritys ja osuuskunta, mutta yhdistys on näistä suosituin muoto ja siksi käsittelemme tässä yhdistysmuotoisen teatterin perustamista. Lisätietoa yrityksestä, tai osuuskunnasta löytyy kattavasti PRH:n verkkosivuilta.

TEATTERIYHDISTYKSEN PERUSTAMINEN JA REKISTERÖIMINEN.

Yhdistystä perustaessa laaditaan perustamiskirja, jonka perustajajäsenet allekirjoittavat.

Perustamiskirjaan on liitettävä yhdistykselle laaditut säännöt. Perustamiskirja on päivittävä ja vähintään kolmen yhdistyksen jäseneksi liittyvän allekirjoitettava. Perustajana olevan luonnollisen henkilön tulee olla 15 vuotta täyttänyt.

Allekirjoitettu perustamiskirja liitetään yhdistyksen perustamisilmoituksen liitteeksi. Perustamisilmoitus tehdään verkossa patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilla yhdistyspalveluun kirjautuneena. Ilmoituksen tekemiseen tarvitset suomalaisen henkilötunnuksen, henkilökohtaiset verkkopankkitunnukset, mobiilivarmenteen TAI sirullisen henkilökortin. Ilmoituksen voi tehdä myös paperiversiona, mutta sen on kalliimpi vaihtoehto. PRH:n verkkosivuilta löytyy hyvin yksityiskohtaiset ohjeet yhdistyksen perustamisen loppuun viemiseen.

Perustamiskirjaan yhdistyksen on liitettävä säännöt, joissa on mainittava vähintään nämä tiedot:

1. yhdistyksen nimi;
2. yhdistyksen kotipaikkana oleva Suomen kunta;
3. yhdistyksen tarkoitus ja toimintamuodot;
4. jäsenen velvollisuudesta suorittaa yhdistykselle jäsenmaksuja ja muita maksuja;
5. yhdistyksen hallituksen jäsenten ja yhdistyksen tilintarkastajien sekä toiminnantarkastajien lukumäärä tai vähimmäis- ja enimmäismäärä sekä toimikausi;
6. yhdistyksen tilikausi;
7. milloin yhdistyksen hallitus ja tilintarkastajat sekä toiminnantarkastajat valitaan, tilinpäätös vahvistetaan ja vastuuvapaudesta päätetään;
8. miten ja missä ajassa yhdistyksen kokous on kutsuttava koolle;
9. miten yhdistyksen varat on käytettävä, jos yhdistys purkautuu tai lakautetaan.

YLEISHYÖDYLLINEN YHDISTYS

Yhdistys, joka käyttää kertyneet ylijäämät kokonaisuudessaan yhdistyksen toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen ja toiminta on yleisen edun hyväksi ja voittoa tavoittelematonta.

Verohallinnon ohjeistuksen mukaan yhdistys voi olla yleishyödyllinen, jos kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

- Yhdistys tai säätiö toimii yksinomaan ja välittömäksi yleiseksi hyväksi.
- Toiminta ei kohdistu vain rajoitettuun henkilöpiiriin vaan se on kaikille avointa tai kohdistuu muutoin laajaan joukkoon.
- Toimintaan osallisille ei anneta taloudellista etua, esimerkiksi osinkoa, voittoa tai kohtuullista suurempaa palkkaa. Taloudellista etua on esimerkiksi se, että toiminnan tarkoituksena on pienentää jäsenten kustannuksia. Jäsenille voi kuitenkin tarjota esimerkiksi jäsenpalveluita ja alennuksia silloin, kun nämä edut ovat tavanomaisia ja kohtuullisia ja ne liittyvät läheisesti yhdistyksen toimintaan.

Sen sijaan yhdistys ei voi olla yleishyödyllinen, jos esimerkiksi jokin seuraavista toteutuu:

- Yhdistys tai säätiö toimii yksityiseksi hyväksi tai edistää yksityisiä taloudellisia tarkoituksia.
- Jäsenmäärä on pieni tai rajattu eikä uusia jäseniä ole tarkoitukseen hankkia.
- Toiminnan kohteena on vain tietty perhe, pieni yritys tai muu suljettu joukko: toiminta ei siis suuntaudu niin laajasti ulospäin, että se edistäisi yleistä hyvää.
- Yhdistys tai säätiö käyttää varoja perustajan tai hänen läheistensä hyväksi.
- Yleishyödyllinen toiminta on jäänyt vähäiseksi verrattuna yhdistyksen tai säätiön muuhun toimintaan, esimerkiksi elinkeinotoimintaan.
- Yhdistys on rekisteröimätön.

YHDISTYKSEN ASIOINTI SUOMI.FI VALTUUKSILLA

Mikä on Suomi.fi -valtuutus

Se on sähköinen valtuutus, jonka avulla on mahdollista asioida yhdistyksen puolesta palveluissa, jotka hyödyntävät Suomi.fi-valtuuksia asiointioikeuden tarkistamiseen.

Mihin Suomi.fi valtuuksia käytetään

Yhdistyksen edustajat voivat hoitaa yhdistyksen asioita erilaisissa digitaalisissa asiointipalveluissa. Yhdistykset antavat valtuuksia esimerkiksi erilaisten tukien ja avustusten hakemiseen sekä veroasioiden hoitoon.

Valtuuden antaminen yhdistyksissä

Valtuuksia voidaan antaa osoitteessa suomi.fi/valtuudet

Valtuutuksia antavat tyypillisesti yhdistyksen puheenjohtaja tai yhdistyksen nimenkirjoittaja. Annetut valtuudet tulevat voimaan heti tai valittuna ajankohtana.

Jos yhdistys ei voi antaa valtuuksia Suomi.fi-valtuuksissa, se voi tehdä ja lähettää valtuushakemuksen Digi- ja väestötietovirastolle. Tällöin valtuudet tulevat voimaan aikaisintaan, kun Digi- ja väestötietovirasto on käsitellyt hakemuksen.

2. TALOUS

Yhdistyksen talous sisältää kirjanpidon, talousarvion, joka on laadittu toimintasuunnitelman pohjalta sekä tilinpäätöksen kuvaamaan yhdistyksen taloudellisesta asemaa.

KIRJANPITO

Yhdistys on aina kirjanpitovelvollinen (myös rekisteröimätön aatteellinen yhdistys).

Kirjanpito on yhdistyksessä lakisääteinen velvoite. Kirjanpito kuvaa yhdistyksen taloudellista toimintaa ja sen avulla yhdistys saa tärkeää tietoa toiminnan tuloksellisuudesta. Kirjanpidosta selviää mistä tulot ja menot koostuvat. Taseesta selviää varallisuus, velat ja maksuvalmius.

Ulkoiset sidosryhmät, joilla on vaikutusta yhdistyksen toimintaan, kuten esimerkiksi oma pankki, vaatii tilinpäätöksen rahoituspäätöstensä tueksi. Verohallinto varmistaa kirjanpidosta verotuksen oikeellisuuden ja varojen erillään pitämisen.

Yhdistyslaki antaa kuitenkin pienemmille yhdistyksille mahdollisuuden kevennettyyn tilinpitoon. (Yhdistyslaki 37 a §:n 3-7 momenttia)

Edellytykset kevennettyyn tilinpitoon ovat:

- Yhdistyksen säännöissä määrätään, että tilinpitoon sovelletaan kyseistä pykälää
- Yhdistys ei harjoita liiketoimintaa
- Yhdistysten saamien avustusten ja muiden tulojen Yhteismäärä on enintään 30 000 euroa päättyneellä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella

Kevennetty tilinpito:

- Tapahtumat merkitään tilinpitoon maksuperusteisesti
- Tapahtumat perustuvat tiliotteen tapahtumiin
- Käteistapahtumista on pidettävä kassakirjaa
- Varoista ja veloista on pidettävä ajantasaista luetteloa
- Tilinpidosta on saatava tarvittavat tiedot mahdollisen verovelvollisuuden täyttämiseksi
- Tilinpidon säilytysaika on kuusi vuotta
- Kirjanpitolain vaatiman tilinpäätöksen sijaan tehdään vuosilaskelma liitteineen tai vaihtoehtoisesti vuosikoonti.

TALOUSARVIO ELI BUDJETTI

Budjetti on yleensä vuodeksi kerrallaan laadittava suunnitelma, jossa arvioidaan etukäteen tulevat tulot sekä menot. Budjetti ohjaa ja kertoo tulovirran riittävyyden suhteessa toiminnan suunniteltuihin kuluihin. Sen laadinta tuo mielenrauhaa ja antaa varmuuden siitä mihin rahat riittävät ja asetetut tavoitteet ovat realistisia ja saavutettavia.

Budjetti hyväksytään hallituksen kokouksessa yhdessä toimintasuunnitelman kanssa.

Mitä budjetissa on huomioitava?

Selvitä tulot:

Harrastajateattereiden tulot muodostuvat yleensä esimerkiksi:

- lipputuloista
- väliaika- ja oheismyyntituotteista
- Jäsenmaksutuloista (Yhdistyksen säännöt ohjaa jäseniltä perittävän jäsenmaksun perusteita. Maksuista päättäminen tapahtuu yhdistyksen kokouksessa. Päätösten on noudatettava yhdenvertaisuusperiaatetta.)
- sponsorituloista
- saaduista avustuksista.

Selvitä kulut:

Harrastajateattereiden yleisimpiä kuluja ovat esimerkiksi:

- Palkat ja palkan sivukulut
- Matkakulut
- Tila- ja tekniikkavuokrat
- Lavastus-, puvustus- ja maskeerauskulut
- Työkalut ja työturvallisuus
- Markkinointimateriaalin taitto- ja painokulut
- Mainos- ja markkinointikulut
- Väliaikatarjoilut ja oheismyyntituotteet
- Tekijänoikeus- sekä muut esittämisen oikeudelliset kulut
- Kiinteät kulut, kuten puhelin-, jäte-, sähkö, siivous ym. kulut
- Vakuutukset, maksupäätte- sekä muut pankkikulut
- Ensi-ilta, sekä loppukaronkat
- Vieraanvaraisuus ja hyvinvointi

Tilinpäätös

Tilinpäätös kertoo yhdistyksen taloudellisen tilanteen ja toiminnan tuloksen.

Kirjanpitolaki velvoittaa useimmat oikeushenkilöt laatimaan tilinpäätöksen

Tilikausi on yleensä 12 kuukauden pituinen ajanjakso. Tilinpäätös on laadittava valmiiksi neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Yhdistyksen tilinpäätös sisältää tuloslaskelman ja taseen sekä niiden liitetiedot. Tilinpäätös on päivättävä ja allekirjoitettava. Tilinpäätös katsotaan valmiiksi laadituksi, kun sen hetkinen hallitus ja johto ovat allekirjoittaneet tilinpäätöksen.

Kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitotapaa, annettava oikea ja riittävä kuva toimintansa tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olennaisuusperiaatteen mukaisesti sekä noudatettava yleisiä tilinpäätösperiaatteita.

Yhdistyksen tilintarkastus

Yhdistykseen ei ole mahdollista valita maallikkotilintarkastajaa. Tilintarkastajalla tarkoitetaan hyväksyttyä HT-, KHT- tai JHT-tilintarkastajaa tai tilintarkastusyhteisöä.

Yhdistyksen tilintarkastusvelvollisuus on lakisääteinen, jos vähintään kaksi seuraavista ehdoista täyttyy päättyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella: taseen loppusumma on yli 100 000 €, liikevaihtoa vastaava tuotto on yli 200 000 € tai palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä. Tilintarkastus on pakollinen myös, jos rahoittaja niin vaatii tai yhdistyksen säännöt sen edellyttävät, vaikka koko ei ylittäisi raja-arvoja.

Yhdistyksen toiminnantarkastaja

Jos edellä mainitut raja-arvot eivät ylitä, niin yhdistyksen on kuitenkin valittava toiminnantarkastaja ja hänelle varatoiminnantarkastaja. Toiminnantarkastajaksi voidaan valita vain ihminen ei oikeushenkilöä. Hänellä on oltava yhdistyksen toiminnasta riittävät taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus

3. APURAHAT JA HANKESUUNNITTELU

Hanketta suunniteltaessa kannattaa aluksi antaa ideoiden liikkua vapaasti. Useimmat rahoittajat eivät tue olemassa olevaa perustoimintaa, vaan etsivät hankkeita, joissa kehitetään jotakin uutta. Vaikka tämä voi tuntua haastavalta tilanteissa, joissa tarve olisi kattaa peruskuluja, on hankesuunnittelu usein myös innostavaa yhteistä ideointia. Aluksi mahdolltomilta tuntuvat ideat voivat jalostua rahoituskelpoisiksi kokonaisuuksiksi.

Kun hankkeelle on löytynyt toimiva ja konkreettinen idea, alkaa hakemuksen kirjoittaminen. Tässä vaiheessa on tärkeää varmistaa, että hanke vastaa rahoittajan myöntöperusteita. Hyvä hakemus on selkeä, perusteltu ja rahoittajan tavoitteisiin sopiva. Rahoittajan tulee ymmärtää nopeasti, mihin rahaa käytetään ja mitä sillä saadaan aikaan.

Hakemuksessa projekti on kuvattava selkeästi: mitä tehdään, milloin, missä ja kenelle. Avustustarve on perusteltava realistisesti ja rahoittajan arvomaailmaa kunnioittaen. Rahoittajia kiinnostavat usein hankkeen laajemmat vaikutukset, eivät vain yksittäinen esitys. Hakemusta ei kannata rakentaa uhriutumisen varaan – rahoittajat haluavat olla uuden mahdollistajia, eivät pelastusrenkaita.

Selkeä ja realistinen budjetti on hakemuksen keskeinen osa. Kaikki kulut, omarahoitussosuudet ja muut tuet tulee eritellä, ja haettava summa on syytä mitoittaa todellisen tarpeen mukaan.

Kohderyhmä ja hankkeen vaikutukset ovat monille rahoittajille olennaisia. Hakemuksessa kannattaa arvioida, ketä hanke koskettaa ja kuinka laajasti, sekä pohtia saavutettavuutta eri näkökulmista. Sidosryhmien mukaan ottaminen vahvistaa hankkeen uskottavuutta. Lisäksi projektille on laadittava realistinen aikataulu ja huomioitava, että osa rahoittajista ei tue jo käynnissä olevia hankkeita.

Hakuprosessi on hyvä aloittaa ajoissa, sillä ideointi, kirjoittaminen ja viimeistely vievät aikaa.

VINKKEJÄ ONNISTUNEeseen HAKEMUKSEEN

PEREHDY RAHOITTAJAN OHJEISIIN

Lue huolellisesti rahoittajan ohjeet ja kriteerit ennen hakemuksen kirjoittamista. Selvitä, painottaako rahoittaja esimerkiksi tiettyä kohderyhmää, alueellisuutta tai omaa strategiaansa. Hakemus kannattaa aina muokata rahoittajan painotusten mukaiseksi. Esimerkiksi nimikkorahastot voivat tarjota hyviä mahdollisuuksia tarkasti rajatuille hankkeille, ja hakemus on mahdollista kohdentaa suoraan niihin.

ANNA AIKAA KIRJOITTAMISELLE

Laadukas hakemus vaatii aikaa ja keskittymistä. Rahoittajat lukevat suuren määrän hakemuksia, joten selkeys on ratkaisevaa. Lukijan tulisi ymmärtää jo ensilukemalla, mitä hankkeessa tehdään, mitkä ovat sen vaikutukset ja mihin raha käytetään.

PYYDÄ PALAUTETTA

Hakemusta kannattaa valmistella yhdessä tai pyytää siitä palautetta ennen lähettämistä. Ulkopuolinen lukija auttaa havaitsemaan epäselvyyksiä ja avaa alan sisäisiä termejä. Erityisen hyödyllistä on palaute henkilöiltä, jotka eivät ole teatterialan ammattilaisia.

HYÖDYNÄ AIKAISEMPIA KOKEMUKSIA

Jos ryhmällä on aikaisempaa kokemusta apurahojen hakemisesta tai hankkeiden toteuttamisesta, se kannattaa mainita hakemuksessa. Aiemmat projektit lisäävät uskottavuutta, mutta eivät ole edellytys avustuksen saamiselle.

LÄHETÄ AJOISSA

Varmista, että hakemus ja kaikki liitteet on toimitettu määräaikaan mennessä. Myöhästyneitä hakemuksia ei yleensä käsitellä.

HAKEMUKSEN LÄHETTÄMISEN JÄLKEEN

Hakemuksen lähettämisen jälkeen päätöstä odotetaan rauhassa. Myönteisen päätöksen jälkeen rahoittajaa kiitetään ja hankkeesta raportoidaan ohjeiden mukaisesti. Hylkäävä päätös ei ole epäonnistuminen – hakemuksia voi kehittää, ja avustus voi tulla vasta myöhemmällä hakukerralla. Suomessa on runsaasti erilaisia rahoitusmahdollisuuksia, joita kannattaa etsiä aktiivisesti ja joiden tarpeisiin hanketta voi rohkeasti muokata.

HUOM! TINFOn ilmainen apurahavahti kannattaa tilata sähköpostiin!

Pasi Saarisen kirjoittama artikkeli aiheesta löytyy täältä:

harrastajateatteri.fi/repliikki-uusi/repliikki-blogi-apua-rahaa

4. TYÖNANTAJANA TOIMIMINEN JA VAPAAEHTOISTOIMINTA

Kun yhdistys päättää palkata työntekijän, muuttuu sen rooli pelkästä vapaaehtoistoimijoiden yhteisöstä myös työnantajaksi. Tämä tuo mukanaan laajat velvollisuudet ja vastuut, jotka on hyvä tuntea ennen päätöksen tekemistä.

YHDISTYKSEN HALLITUKSEN ROOLI

Työnantajana toimiminen vaatii koko hallitukselta sitoutumista. Hallitus päättää työntekijän palkkaamisesta. Hallituksen tehtäviin kuuluu myös:

- Yhdistyksen toimihenkilöiden valinta ja johtaminen
- Kirjanpidon ja taloudenhoidon asianmukainen järjestäminen
- Työlainsäädännön muutoksien seuranta

TYÖNANTAJAN VELVOLLISUUDET

Yhdistyksellä on samat vastuut ja velvoitteet työnantajana kuin muillakin. Nämä perustuvat lakiin ja työehtosopimukseen. Tässä muutamia esimerkkejä:

- Työsopimus: Kirjallinen työsopimus on solmittava jokaisen työntekijän kanssa.
- Palkanmaksu: Palkka tulee olla yhdessä sovittu, mielellään työehtosopimuksen mukainen (harrastajateattereilla suositus on 70% tes palkasta).
- Työturvallisuus: Työpaikka on pidettävä turvallisena.
- Työterveyshuolto: Työntekijöille on järjestettävä riittävä työterveyshuolto.
- Yhtäläinen kohtelu: Kaikkia työntekijöitä on kohdeltava yhdenvertaisesti.
- Ilmoitusvelvollisuus viranomaisille: Yhdistyksen on tehtävä ilmoituksia esimerkiksi verottajalle ja työvoimaviranomaisille (lisätietoja kohdassa pakolliset työnantajan maksut).

TYÖSOPIMUKSEN SOLMIMINEN

Työsopimuksessa määritellään työntekijän työtehtävät, palkka, työaika ja muut olennaiset työsuhteen ehdot. Työsopimuksen on oltava kirjallinen ja se on hyvä laatia ensimmäisellä kerralla yhteistyössä asiantuntijan kanssa. Myös netistä löytyy useita työsopimus pohjia.

PALKANMAKSU JA VELVOITTEET

Palkanmaksuvelvollisuus on työnantajan päävelvoite. Työsopimuslakia sovelletaan työsopimukseen, jolla työntekijä sitoutuu tekemään työtä työnantajan lukuun palkkaa vastaan.

Jos yhdistys on pieni ja palkkalaskelmat ovat yksinkertaisia, voit tehdä ne itse. Tähän tarvitset hyvän palkanlaskentaohjelman tai -sovelluksen (esim. Ilmainen palkka.fi -sovellus).

Suuremmissa yhdistyksissä tai jos palkanlaskenta aiheuttaa liikaa hallinnointia, on suositeltavaa ulkoistaa se esim. tilitoimistolle.

PALKKA

Palkka on maksettava työntekijän pankkitilille. Palkka on oltava työntekijän nostettavissa palkanmaksupäivänä. Palkanmaksun yhteydessä on annettava palkkalaskelma

Pakolliset työnantajan maksut

Palkan sivukulut tarkoittavat työnantajan maksamia lakisääteisiä ja vapaaehtoisia maksuja työntekijän palkan lisäksi. Ne muodostavat merkittävän osan yrityksen palkkakustannuksista ja sisältävät esimerkiksi eläkemaksut, sosiaalivakuutusmaksut ja työttömyysvakuutusmaksut.

- Työnantajan sairausvakuutusmaksu, maksuprosentti vuonna 2026 on 1,91 %
- Työttömyysvakuutusmaksu, palkkasummasta vuonna 2026 on 0,31 %
- Tyel -eläkemaksut, keskiarvo ilman työntekijän maksua on 17,1 %
- Tapaturmavakuutus, palkkasummasta vuonna 2026 on 0,51 %
- Ryhmähenkivakuutus, ei ole lakisääteinen, mutta se on pakollinen työnantajille, joilla on työehtosopimus. Vakuutuksen määrä vuonna 2026 on 0,06 %

Lomapalkka (Lomapäiviltä maksettava palkka)

Lomapalkka on työntekijälle lakisääteinen oikeus, jonka työntekijä saa vuosilomansa ajalta. Lomapalkan laskentatapa riippuu työntekijän palkkaustavasta ja se voi olla säännönmukainen palkka, keskimääräinen palkka tai prosenttiperusteinen laskelma.

Lomaraha (entinen lomaltapaluuraha)

Lomaraha on vuosilomapalkasta erillinen, usein 50 %:n suuruinen lisäpalkkio, josta sovitaan työehtosopimuksessa tai työsopimuksessa eikä se perustu vuosilomalakiin.

Lomakorvaus

Lomakorvaus on rahallinen korvaus pitämättömistä vuosilomapäivistä, joka maksetaan yleensä työsuhteen päättyessä. Jos työntekijä on tehnyt niin vähän töitä, ettei hänelle kerry lainkaan vuosilomaa. Lomakorvauksen määrä on tyypillisesti 9 % tai 11,5 % palkasta, riippuen siitä, onko työsuhte kestänyt alle vai yli vuoden lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä.

Lomakorvausta maksetaan myös useimmiten:

- loppupalkan yhteydessä, jos esimerkiksi työntekijä ei ole ehtinyt pitää kaikkia ansaittuja lomapäiviä.
- Sopimuksella: Työnantaja ja työntekijä voivat sopia kirjallisesti lomapäivien siirtämisestä seuraavaan työsuhteeseen, jolloin niitä ei makseta korvauksena heti.

TULOREKISTERI

Tulorekisteri on sähköinen tietokanta, johon työnantaja ilmoittaa tiedot maksetuista palkoista, eläkkeistä ja etuuksista. Sen tavoitteena on yksinkertaistaa ilmoituskäytäntöjä vähentämällä työnantajien hallinnollista taakkaa, kun tieto on kerran ilmoitettava yhteen paikkaan sen sijaan, että se lähetettäisiin useille eri tahoille. Tiedot välittyvät tulorekisteristä automaattisesti viranomaisille, kuten Verohallinnolle ja Kelalle, jotka käyttävät niitä eri päätösten perusteena.

VAKUUTUKSET

Työnantajan vakuutusvelvollisuudet

Jos yhdistys työllistää henkilöitä, sillä on työnantajan vakuutusvelvollisuudet ja niistä lakisääteisiä ovat siis: Työeläkevakuutus (TyEL), Tapaturmavakuutus ja Työttömyysvakuutus.

Yhdistyksen vakuutukset riippuvat toiminnan laajuudesta ja riskeistä. Keskeisimpiä yhdistyksen vakuutuksia ovat:

- Vastuuvakuutus: Suojaa yhdistystä, jos se aiheuttaa toiselle henkilölle tai hänen omaisuudelleen vahingon toiminnassaan, esimerkiksi yleisötilaisuudessa.
- Tapaturmavakuutus: Vakuuttaa yhdistyksen jäseniä, vapaaehtoisia ja työntekijöitä tapaturmien varalta.

Muita hyödyllisiä vakuutuksia voivat olla esimerkiksi omaisuus-, toiminnan keskeytys- ja järjestövakuutukset.

TYÖTERVEYSHUOLTO JA TYÖTURVALLISUUS

Yhdistyksen on huolehdittava työpaikan turvallisuudesta ja työntekijöiden terveydestä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi:

- Työturvallisuusohjeiden laatimista
- Työvälineiden säännöllistä tarkastamista
- Riittävän työterveyshuollon järjestämistä

Työterveyshuoltolaki

Lain mukaan jokaisen työnantajan on järjestettävä työntekijöilleen työterveyshuolto.

Työnantajan on järjestettävä työterveyshuolto heti, kun hän palkkaa ensimmäisen työntekijän. Tämä velvollisuus koskee kaikkia työntekijöitä, työsopimuksen kestosta ja työtunneista riippumatta, ja se on järjestettävä kaikille työntekijöille, myös kesätyöntekijöille.

Työterveyshuolto suunnitellaan yhdistyksen omien tarpeiden perusteella. Tarpeet määritellään yhdessä työnantajan, työntekijöiden ja työterveyden ammattilaisten kanssa. Työnantaja voi hankkia työterveyspalvelut kunnallisesta terveystaloksesta tai yksityiseltä lääkäriasemalta

Työturvallisuuslaki

Lain mukaan työnantajan on huolehdittava työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tavoitteena on säilyttää työntekijän työkyky parantamalla työympäristöä ja työolosuhteita sekä ennaltaehkäistä työtapaturmia, ammattitautteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia fyysisiä tai psyykkisiä terveyshaittoja.

TUET TYÖTTÖMÄN TYÖNHAKIJAN PALKKAAMISEEN

Monet kunnat ja järjestöt tarjoavat tukea yhdistyksille, jotka palkkaavat työttömiä työnhakijoita. Yleisin tuki työttömän palkkaamiseen on palkkatuki. Tämä tarkoittaa, että työnantaja, tässä tapauksessa yhdistys, saa osan työntekijän palkkakuluista takaisin. Palkkatuen määrä ja ehdot vaihtelevat kunnittain ja voivat riippua esimerkiksi työntekijän iästä, työttömyyden kestosta ja työtehtävistä.

Huomaa: Tämä opas on tarkoitettu yleiseksi tiedoksi eikä korvaa asiantuntijan antamaa neuvontaa.

5. TEKIJÄNOIKEUDET: NÄYTELMÄT JA MUSIIKKI

NÄYTELMIEN ESITYSOIKEUDET

Kaikkeen näytelmän julkiseen esittämiseen, käyttöön ja hyödyntämiseen tarvitaan lupa. Julkiseksi esittämiseksi katsotaan kaikki esitykset, joissa on yleisöä paikalla – myös ilmaisenäytökset, ennakkonäytökset ja markkinointitapahtumat.

Näytelmäkulma – Nordic Drama Corner on Suomen suurin teatterialan agenttuuri, joka välittää esitysoikeuksia kotimaisiin ja kansainvälisiin näytelmiin. Sopivan teoksen valinnassa ja esitysoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä voi olla yhteydessä: harrastajat@dramacorner.fi tai 045 106 0210.

Muita tekijänoikeuksia valvovia tahoja ovat muun muassa Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat (Sunklo) sekä North Agency.

Nordic Drama Corner on koonnut seuraavat keskeiset ohjeet esitysoikeuksien hankkimiseen.

ESITYSOIKEUKSIEN HAKUPROSESSI JA HUOMIOITAVAT ASIAT

Sopivan näytelmän etsintä

Ryhmälle sopivia näytelmiä voi etsiä Nordic Drama Cornerin hakupalvelusta eri kriteereillä, kuten lajityypin, aiheen, näyttelijämäärän tai tekijän mukaan. Teosehdotuksia voi kysyä myös suoraan agenttuurin näytelmäasiantuntijoilta: harrastajat@dramacorner.fi.

Tekstiin tutustuminen ja valmistautuminen esitysoikeuskorvauksiin

Kiinnostavat näytelmät tilataan luettavaksi Nordic Drama Cornerin tekstintilauslomakkeella. Oikeuksien saatavuutta ja alustavaa hinta-arviota voi tiedustella jo tutustumisvaiheessa. Tarkempaa arviota varten viestiin tulee liittää tuotantotiedot: esitysten ajankohta, esitysmäärä, katsomon koko ja lipunhinnat.

Esitysluvan hinta määräytyy teoksen ja tuotannon mukaan. Pienissä harrastajatuotannoissa tekijänpalkkio on usein kertakorvaus kaikista esityksistä ja maksetaan sopimuksen yhteydessä. Suuremmissa tuotannoissa korvaus maksetaan yleensä prosenttiosuutena lipputuloista, ja sopimuksessa määritellään myös esityskertakohtainen vähimmäiskorvaus.

Sopimukseen sisältyy usein ennakkomaksu, joka vähennetään myöhemmin lipputuloihin perustuvista tekijänpalkkioista. Kotimaisten näytelmien tekijänpalkkioprosentti on yleensä 12 %, ulkomaisten teosten osalta prosentti vaihtelee. Musiikkinäytelmissä korvaus on tyypillisesti korkeampi kuin puhenäytelmissä.

Käännösten käytöstä peritään erillinen käännöskorvaus, ja musikaaleissa myös musiikkimateriaalin käyttökorvaus. Tekijänoikeuskorvaus tulee maksaa aina, kun teosta käytetään tai hyödynnetään, myös osittain. Tämä koskee myös ilmaisesityksiä, julkisia harjoituksia ja markkinointikäyttöä. Epäselvissä tilanteissa asia kannattaa varmistaa agentuurilta.

Tekijänpalkkioihin lisätään arvonnäisävero voimassa olevan verokannan mukaisesti.

Esityslupapyyntö ja sitoutuminen tuotantoon

Kun sopiva teos on löytynyt, esitysoikeuksia haetaan täyttämällä esityslupapyyntölomake Nordic Drama Cornerin verkkosivuilla. Esityslupapyyntö on teatteria sitova toimenpide, joka käynnistää neuvottelut oikeudenhaltijoiden kanssa, ja lomake tulee

täyttää huolellisesti. Mahdollisista muutoksista on ilmoitettava agentuurille.

Esitysluvan käsittely voi kestää useita kuukausia. Teosta ei saa julkistaa, markkinoida tai harjoitella ennen kuin esitysoikeussopimus on voimassa. On myös hyvä varautua siihen, että lupaa ei aina myönnetä, sillä kaikkiin näytelmiin ei ole saatavilla harrastajaoikeuksia.

Kesäteatterituotannoissa esityslupaa tulisi hakea viimeistään tammikuun loppuun mennessä. Ulkomaisten musikaalien kohdalla yhteys agentuuriin on syytä ottaa vähintään kuusi kuukautta ennen harjoitusten alkua.

Produktion peruuntumisesta tai muutoksista on ilmoitettava viipymättä. Ennakkomaksuja ei palauteta, ja ulkomaisten teosten kohdalla teatteri voi olla velvollinen korvaamaan peruutuksesta aiheutuneita kuluja.

Esitysoikeussopimus

Neuvottelujen jälkeen agentuuri toimittaa esitysoikeussopimuksen ja ennakkolaskun. Sopimus määrittelee esitysoikeuksien ehdot ja on aina määräaikainen joko ajallisesti tai esityskertojen mukaan.

Sopimus hyväksytään vastaamalla sopimussähköpostiin hyväksyvästi ja maksamalla ennakkolasku. Sopimus on voimassa vasta näiden jälkeen. Mikäli teosta halutaan esittää sopimuskauden jälkeen, jatko-oikeudet on haettava ennen sopimuksen päättymistä.

Kun sopimus on voimassa, teatteri voi julkistaa tuotannon sekä aloittaa markkinoinnin ja harjoitukset.

Esitykset

Esitysoikeussopimus ei anna lupaa muuttaa teosta. Tekstiin ei saa tehdä lisäyksiä, lyhennyksiä tai yhdistää siihen muuta materiaalia ilman kirjallista lupaa agentuurilta.

Esityskauden päätyttyä teatterin tulee raportoida esitykset sovitulla tavalla. Agentuuri toimittaa tilityslomakkeen ennen sopimuskauden päättymistä, ja se on palautettava määräaikaan mennessä. Raportointiin voidaan pyytää liitteeksi myös esimerkiksi käsiohjelma tai mediaotteita.

MUSIIKIN TEKIJÄNOIKEUDET

TEOSTO JA GRAMEX – musiikki harrastajateatterissa

Musiikki harrastajateatterissa

Musiikin käyttö teatteriesityksissä edellyttää tekijänoikeusluvat musiikin tekijöiltä ja äänitteiden esittäjiltä. Suomessa nämä oikeudet hoidetaan pääosin Teoston ja Gramexin kautta:

- Teosto edustaa säveltäjiä, sanoittajia ja kustantajia ja myöntää luvan musiikin julkiseen esittämiseen.
- Gramex edustaa esittäviä muusikoita ja äänitetuottajia, ja sen lupa tarvitaan äänitteeltä soitettavan musiikinkäyttöön.

Molemmat luvat tarvitaan aina, kun musiikkia soitetaan yleisölle teatterissa. (teosto.fi)

Musiikin käyttö teatterissa – mitä luvat kattavat:

TEOSTO-lupa – musiikin esitysoikeus

Teoston lupa kattaa:

- musiikin julkisen esittämisen osana teatteriesitystä (taustamusiikki tai lavalla soitetut sävelmät),
- taustamusiikin esittämisen teatterin tiloissa ennen esitystä, väliajalla ja esityksen jälkeen.

Lupa tulee hankkia ennen musiikin käyttöä, ja korvaus määräytyy esimerkiksi musiikin kestosta ja esitysten määrästä.

GRAMEX-lupa – äänitteiden käyttö

Gramex-lupa tarvitaan, kun esityksissä soitetaan valmiita äänitteitä (CD, MP3, suoratoisto). Lupa kattaa artistien, muusikoiden ja äänitetuottajien oikeudet. (teosto.fi)

Yhteenveto:

- Teosto – oikeus esittää musiikkia
- Gramex – oikeus esittää äänitteitä

MITEN LUVAN VOI HAKEA

1. Teosto-lupa:

- a. haetaan etukäteen Teostolta
- b. teatteri ilmoittaa käytettävät teokset ja esitystiedot
- c. korvaus määräytyy käytön keston tai lipputulojen mukaan

2. Gramex-lupa:

- a. haetaan, kun teatterissa soitetaan äänitteitä
- b. lupa ostetaan usein Teoston Musiikkiluvat.fi-palvelun kautta

Muita huomioita

- Live-esitykset vs. äänitteet: Live-laulut eivät yleensä vaadi Gramex-lupaa, mutta äänitteiden käyttö vaatii aina.
- Tallentaminen ja jakaminen: Videot tai tallenteet verkossa vaativat erilliset lisenssit sekä Teostolta että Gramexilta.
- Raportointi: Käytetty musiikki raportoidaan sopimuksen mukaisesti esityskauden jälkeen, jotta tekijät saavat korvauksensa.

YHTEENVETO

- Teosto – kattaa sävellysten esitysoikeudet
- Gramex – kattaa äänitteiden käyttöoikeudet

Molemmat luvat tarvitaan aina, kun musiikkia käytetään julkisesti teatteriesityksissä tai niiden yhteydessä.

MUSIIKIN TEKIJÄNOIKEUSCHECKLIST – HARRASTAJATEATTERI

- Suunnittelu ennen harjoituksia
 - > Valitse teos ja päättä, käytätkö live-musiikkia vai äänitteitä.
 - > Tee lista kappaleista ja niiden kestoista.
 - > Selvitä, tarvitseeko kappale Teosto-lupaa, Gramex-lupaa vai molempia.
- Hae luvat ajoissa
 - > Teosto:
 - » Hae lupa julkiseen esittämiseen ennen harjoitusten aloitusta.
 - » Ilmoita käytettävät kappaleet ja esitystiedot.
 - > Gramex:
 - » Hae lupa, jos soitat äänitteitä (CD, MP3, suoratoisto).
 - » Käytä Teoston Musiikkiluvat.fi-palvelua.
- Dokumentoi ja maksa korvaukset
 - > Säilytä luvat ja vahvistukset.
 - > Maksa sovitut tekijänoikeuskorvaukset ja ennakot Teostolle ja Gramexille.
 - > Muista, että korvaus määräytyy usein käytön kestosta, esitysten määrästä ja lipputuloista.
- Käyttö harjoituksissa ja esityksissä
 - > Live-esitykset: yleensä riittää Teosto-lupa.
 - > Äänitteet: aina tarvitaan Gramex-lupa.
 - > Älä muokkaa tai yhdistä kappaleita ilman kirjallista lupaa.
 - > Käytä musiikkia vain luvassa määritellyllä tavalla.
- Tallenteet ja verkko
 - > Jos teosta tallennetaan tai jaetaan verkossa, tarvitaan erilliset lisenssit Teostolta ja Gramexilta.
- Raportointi ja seuranta
 - > Palauta raportit Teostolle ja Gramexille esityskauden jälkeen.
 - > Raporttiin voi sisällyttää: käytetyt kappaleet, esityskerrat, lipputulot.
 - > Näin tekijät saavat oikeudenmukaisen korvauksen.
- Muut huomioitavat asiat
 - > Hae luvat hyvissä ajoin – käsittely voi kestää useita viikkoja.
 - > Kesäteatteri ja ulkomaiset musikaalit: aloita lupa-asiat jopa 6 kuukautta ennen harjoituksia.
 - > Mahdollisista tuotannon muutoksista tai peruuntumisesta ilmoita välittömästi.

HUOM! On aina suositeltavaa tarkistaa ajantasaiset ohjeet ja säädökset kunkin oikeuksien valvojan omilta sivuilta ennen musiikin tai tekstin käyttöä.

6. SAAVUTETTAVUUS, YHDENVERTAISUUS, TASA-ARVO JA KESTÄVÄ KEHITYS

Tästä osiosta löydät yleistä tietoa saavutettavuudesta, tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja kestävästä kehityksestä osana harrastajateatteritoimintaa.

Saavutettavuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys ovat osa jatkuva prosessia, jonka tavoitteena on varmistaa, että kaikki voivat osallistua harrastajateatteritoimintaan yhdenvertaisesti ja että toiminta tukee kestäväää kehitystä. Suomen Harrastajateatteriliiton verkkosivuilta löydät tarkemmat ohjeet näiden osa-alueiden huomioimiseen teatterin toiminnassa. Voit myös tulostaa valmiit huoneentaulut teatteritilaanne, ja voitte yhdessä käydä läpi harjoituskauden aluksi Turvallisemman teatterin periaatteet.

Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että kaikki tuotteet ja palvelut suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat mahdollisimman monelle helposti ymmärrettäviä ja käytettäviä. Tähän kuuluvat muun muassa tiedon esittäminen selkeästi ja ymmärrettävästi, eri viestintäkanavien hyödyntäminen sekä erilaisten oppimistyylien huomioiminen. Opasteiden käyttäminen, saavutettava viestintä tai tilojen saavutettavuuden suunnittelu vaatii ennen kaikkea yhteistä tahtoa ja ymmärrystä.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Teatterin on ryhmätyölaji ja on tärkeää, että kaikki tulevat huomioiduiksi ja hyväksytyiksi tasapuolisesta, yksilöä kunnioittaen. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että yhteisöllä pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioimiseksi ja toteutumisen edistämiseksi. Ketään ei saa syrjiä henkilöön liittyvän syyn perusteella. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Kestävä kehitys on välttämätöntä, jotta voimme turvata tuleville sukupolville mahdollisuuden harrastaa teatteria. Ilmastomuutos on yksi aikamme suurimmista haasteista, ja se koskettaa myös harrastajateatteritoimintaa. Huoli ilmastomuutoksesta näkyy monella tavalla harrastajateattereiden arjessa, erityisesti nuorten harrastajien keskuudessa. Kestävä kehitys onkin ainut mahdollinen tapa luoda tulevaisuuden toimintaedellytyksiä myös harrastajateatterikentälle. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen edellyttää merkittäviä ekologisia, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekoja tasavertaisesti, jotta voimme turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

Tutustu liiton omaan kestävä kehityksen suunnitelmaan sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan täällä:

harrastajateatteri.fi/jasenteatterit/materiaalipankki/

7. VEROHALLINTO –CASET

CASE 1:

Kesäteatteri toimii vuosittain vapaaehtoisen voimin. Ainut palkattava henkilö on esityksen ohjaaja. Hänelle maksetaan sovittu palkkasumma ja kustannustenkorvauksia kuten matkakuluja ja päivärahoja, mutta teatterin hallitus miettii voisiko sitten maksaa työkorvausta ja päivärahaa? Ohjaajan kuluja ja muita esityksen valmistamiseen liittyviä kuluja katetaan lipputuloilla, käsiohjelmamainoksilla sekä esitysten yhteydessä pidetyn kahvion tuotteiden myynnillä. Mitä verotuksellisia asioita teatterin tulisi ottaa huomioon ja hoitaa?

(Ajatuksena: yleishyödyllisen yhteisön toimintaa vai elinkeinotoimintaa, rajanvedot, Palkkaa vai työkorvausta pointit, verovapaat matkakustannusten korvaukset, esimerkiksi millaisessa työsuhteessa voidaan maksaa päivärahaa)

Tuloverolain 22 §:ssä tarkoitetun yleishyödyllisen yhdistyksen toimintansa rahoittamiseksi järjestämän tilaisuuden yhteydessä harjoitetusta tarjoilu-, myynti- ja muusta sellaisesta toiminnasta saatua tuloa ei pidetä veronalaisena tulona (tuloverolaki 23 § 3 momentti 1 kohta). Siten jos kyseessä on yleishyödyllinen yhdistys, esityksen lipunmyynnistä, käsiohjelmamainoksista ja kahviotuotteiden myynnistä saadut tulot ovat yhdistyksen verovapaata tuloa.

Ohjaajalle maksettu suoritus voi olla palkkaa tai työkorvausta riippuen työskentelyolosuhteista ja siitä mitä on sovittu (ks. Palkka ja työkorvaus verotuksessa -ohje). Vain työnantaja voi maksaa verovapaita matkakustannusten korvauksia, jos työntekijä tekee matkan erityiselle työntekemispaikalle. Työnantaja ei voi maksaa matkakustannusten korvauksia verovapaasti varsinaiselle työpaikalle tehdyltä matkalta. Kuvatussa tapauksessa on mahdollista, että kesäteatteri on ohjaajan varsinainen työpaikka. Työkorvauksen saajalle maksetut matkakustannusten korvaukset ovat veronalaista työkorvausta.

CASE 2:

Harrastajateatteri saa toiminnan pyörittämiseen avustusta paikkakuntansa kaupungin avustuksista. Lisäksi teatteri saa tuloa väliaikamyynnistä, esitykseen liittyen mainostuotteiden myynnistä, käsiohjelmapaikoista, jäsenmaksuista sekä lipputuloista. Teatteri ei maksa kenellekään palkkaa ja vuoden lopussa tilillä onkin onnekaasti reilusti plussa, jopa yli 10 000 euroa ja teatteri päättääkin palkita vapaaehtoisia uurastajia 100 euron lahjakorteilla. Mitä verotuksellisia asioita teatterin tulisi ottaa huomioon ja hoitaa? (Ajatuksena: yleishyödyllisen yhteisön toimintaa vai elinkeinotoimintaa, rajanvedot, lahjat)

Jos kyseessä on tuloverolain 22 §:ssä tarkoitettu yleishyödyllinen yhdistys, jäsenmaksut ovat sen verovapaata tuloa. Lisäksi yleishyödyllisen yhdistyksen toimintansa rahoittamiseksi järjestämän tilaisuuden yhteydessä harjoitetusta tarjoilu-, myynti- ja muusta sellaisesta toiminnasta saatua tuloa ei pidetä veronalaisena tulona (tuloverolaki 23 § 3 momentti 1 kohta). Siten jos yhdistys on yleishyödyllinen, erilaiset myyntitulot, joita yhdistys saa sen yleishyödylliseen toimintaan kuuluvan esityksen yhteydessä, ovat verovapaita.

Vapaaehtoistyöntekijöille tai yleishyödyllisen yhteisön jäsenille muistamisena taikka kiitollisuuden osoituksena annettavat arvoltaan vähäiset tavaralahjat ovat saajalleen verovapaita silloin, kun niitä ei ole sovittu korvaukseksi työn tekemisestä.

Lahja on lahjoitustarkoituksessa annettu vastikkeeton suoritus, jolla ei ole yhteyttä työsuoritukseen. Jos työtä tehdään korvausta vastaan, työstä suoritettu korvaus ei muutu verovapaaksi kutsumalla sitä esimerkiksi lahjaksi.

Vapaaehtoistyöntekijän verovapaana arvoltaan vähäisenä tavaralahjana voidaan pitää hänelle kiittämistarkoituksessa annettua lahjaa, jos

- henkilö on tehnyt vapaaehtoistyötä yleishyödyllisen yhteisön tai julkisyhteisön hyväksi,
- lahjaa ei ole sovittu vastikkeeksi vapaaehtoistyön tekemisestä,
- henkilö ei ole saanut valita lahjaa vapaasti,
- lahja on saatu muuna kuin rahana tai siihen verrattavana suorituksena, ja
- lahjan arvo on enintään 100 euroa.

Tavaralahjan laadulla ei ole merkitystä. Siten vapaaehtoistyöntekijälle voidaan antaa kiitokseksi esimerkiksi huppari, t-paita, verryttelyasu, elokuvalippu, muistoesine, kukkakimppu, jne. Kiitoslahjana pidetään myös arvoltaan vähäistä lahjaa, jonka vapaaehtoistyöntekijä on voinut valita yhteisön päättämästä valikoimasta. Jos vapaaehtoisille annetaan muutamia kiitoslahjoja vuodessa, näiden yhteenlaskettu arvo henkilöä kohden voi olla korkeintaan 100 euroa.

Sen sijaan vähäistä arvokkaammat tavaralahjat sekä vapaavalintaiset lahjakortit ja muut rahaan verrattavat suoritukset (esimerkiksi osakkeet ja rahasto-osuudet) ovat veronalaisia. Veronalaisena etuna pidetään arvosta riippumatta myös esinelahjaa, jonka vapaaehtoistyöntekijä saa valita vapaasti.

Kiitoslahjoista on kerrottu tarkemmin Verohallinnon ohjeessa Yleishyödyllisten yhteisöjen ja julkisyhteisöjen vapaaehtoistoiminnan ennakoperintäkysymykset.

CASE 3:

Teatteri saa lahjoituksena yksityishenkilöltä 10 000 € toiminnan tukemiseen. Teatteri päättää toiminnan rahoittamisen lisäksi jakaa ansioituneille jäsenilleen lahjoituksen turvin muutamia stipendejä. Mitä verotuksellisia asioita teatterin tulisi ottaa huomioon ja hoitaa?

(Ajatuksena: Mitä harrastajateatterin pitäisi huomioida verotuksen näkökulmasta, kun he myöntävät jäsenilleen stipendejä, tunnustuspalkintoja tai apurahoja? Entä millaisia veroseuraamuksia tästä voi aiheutua ed. mainittujen palkintojen saajalle?)

Stipendien ja apurahojen veronalaisuuteen vaikuttaa moni seikka, esimerkiksi kuka sen maksaa, kenelle, millä perustella ja mihin tarkoitukseen se maksetaan. Suoritukset käsitellään verotuksessa luonteensa mukaisesti riippumatta siitä, minkä nimisinä ne on maksettu. Ainoastaan opintoja, tieteellistä tutkimusta tai taiteen harjoittamista varten saatu apuraha tai stipendi voi olla verovapaa (TVL 82 §:n 1 momentin 1 kohta). Muuta tarkoitusta varten saadut apurahat ja stipendit ovat aina veronalaista ansiotuloa riippumatta siitä, keneltä ne on saatu. Stipendin ja tunnuspalkinnon veronalaisuus ratkaistaan tapauskohtaisesti. Jos stipendi/tunnustuspalkinto on vastiketta tehdystä työstä, suoritus on aina veronalaista tuloa.

CASE 4:

Teatteri pyytää tuttua ohjaajaa tulemaan pitämään lyhyen työpajan uusille teatterilaisille. Korvaukseksi keikasta sovitaan matkakorvaukset ja kokopäiväraha. Mitä verotuksellisia asioita teatterin tulisi ottaa huomioon ja hoitaa?

(Ajatuksena: verovapaat matkakustannusten korvaukset, esimerkiksi milloin voidaan maksaa päiväraha?)

Jos korvaukseksi työstä on sovittu matkakustannusten korvauksia ja kokopäiväraha, nämä ovat veronalaisia.

Jos maksaja on yleishyödyllinen yhteisö, se voi maksaa vapaaehtoistyöntekijälle matkakustannusten korvauksia TVL 71 §:n 3 momentin rajoissa verovapaasti. Muutoin verovapaita matkakustannusten korvauksia voi maksaa vain työnantaja.

8. VINKKILINKIT

Näin organisaatio käyttää suomi.fi valtuuksia :

suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/valtuudet/nain-organisaatio-kayttaa-suomifi-valtuuksia

Yhdistyslaki:

finlex.fi/fi/lainsaadanto/1989/503

Patentti- ja rekisterihallitus:

prh.fi/fi/yrityksetjayhteisot/yhdistysrekisteri.html

Harrastajateatteriliiton materiaalipankki:

harrastajateatteri.fi/jasenteatterit/materiaalipankki

Apua, rahaa! - Pasi Saarisen artikkeli

harrastajateatteri.fi/repliikki-uusi/repliikki-blogi-apua-rahaa

Harrastaja **TEATTERI** *liitto*

www.harrastajateatteri.fi

Suomen Harrastajateatteriliitto (SHT) on Suomen suurin harrastajateattereiden ja kesäteattereiden asiantuntija- ja edunvalvontajärjestö. Liiton tehtävänä on ylläpitää, kehittää ja edistää teatterin harrastamista sekä harrastaja- ja kesäteattereiden yhteiskunnallista asemaa.

Valokuvat: Eija Helena Photography